

Beogradski centar za ljudska prava

**POSTUPANJE SA LICIMA
LIŠENIM SLOBODE**

Bilten

Beograd, april 2012. godine

Uvodne napomene

Od maja 2009. godine Beogradski centar za ljudska prava sprovodi projekat čiji je cilj unapređivanje pravne regulative i prakse radi sprečavanja i kažnjavanja torture i drugih nečovečnih ili ponižavajućih kazni ili postupaka, u okviru kojeg posećuje ustanove u kojim se nalaze lica lišena slobode – kazneno-popravne zavode i okružne zatvore. Kratki izveštaji o obavljenim posetama objavljuju se periodično, u biltenima u elektronskoj formi, dok se detaljnije informacije o stanju u ovim ustanovama objavljuju u sveobuhvatnim godišnjim izveštajima.

U ovom broju biltena nalazi se izveštaj o poseti Kazneno - popravnom zavodu u Požarevcu. Tim Beogradskog centra sastavljen je od pravnik i lekara, a posete se sastoje iz razgovora sa upravom ustanove, medicinskim osobljem, osuđenim i prekršajno kažnjenim licima, zaposlenim u službi obezbeđenja i vaspitačima, iz uvida u dokumentaciju i obilaska objekata (posebno prostorija za smeštaj lica lišenih slobode). Pored toga, informacije o postupanju prema licima lišenim slobode u svim ustanovama se prikupljaju i zahvaljujući telefonskim pozivima i pismima osuđenih lica i njihovih porodica.

Kako je prema odredbama Zakonika o krivičnom postupku za razgovor sa licima koja se nalaze u pritvoru potrebna prethodna saglasnost postupajućeg sudije, prilikom poseta se ne obavljaju razgovori sa ovim licima, jer je teško unapred, pre posete, znati ko su lica koja se nalaze u pritvoru i ko je postupajući sudija. Razgovori sa osuđenim licima se obavljaju bez prisustva obezbeđenja i uprave.

Pored poseta ustanovama u kojim se nalaze lica lišena slobode, saradnici Beogradskog centra za ljudska prava prate i postupanje tužilaštava i sudova u vezi sa kažnjavanjem torture, a tokom projekta posebna pažnja biće posvećena i izveštavanju medija o mogućim slučajevima torture.

Izradu biltena finansijski su podržali Evropska unija i Institut za otvoreno društvo. Za njegov sadržaj isključivo je odgovoran Beogradski centar za ljudska prava. Stavovi izneseni u njemu nikako se ne mogu smatrati stavovima Evropske unije i Instituta za otvoreno društvo.

Beogradski centar za ljudska prava se zahvaljuje na saradnji svim zaposlenim u Upravi za izvršenje krivičnih sankcija, bez čije pomoći sprovođenje ovog projekta ne bi bilo moguće.

Bilten su pripremili Bojan Gavrilović, Nevena Dičić-Kostić, Nevena Nikolić, Nikola Kovačević, Aleksandra Tomić, Ivan Miljković, Sonja Tošković i Jovana Zorić.

Projekat "Sprečavanje i kažnjavanje torture - od usvajanja pravnih standarda do unapređivanja prakse" sprovodi se uz finansijsku podršku Evropske unije i Instituta za otvoreno društvo.

KAZNENO POPRAVNI ZAVOD U POŽAREVCU

Vreme posete: mart 2012. godine

Brojno stanje u vreme posete: 1391 osuđenih, 6 prekršajno kažnjenih, 117 lica u pritvoru (ukupno 1514)

Prosečno brojno stanje: između 1200 i 1500 (u poslednjih 2 godine postoji tendencija porasta)

Raspored po odeljenjima (osuđena lica): otvoreno i poluotvoreno 223, zatvoreno 1168

Materijalni uslovi

Kako se najveći broj osuđenika u Kazneno-popravnom zavodu u Požarevcu nalazi u zatvorenom delu zavoda, pažnju smo prilikom posete usmerili pre svega ka uslovima boravka u ovom delu ustanove, u kojem je u sedam objekata (uključujući i bolnicu koja se nalazi u okviru ovog dela zavoda) u vreme posete bilo smešteno 1391 osuđeno lice. Objekti za smeštaj osuđenika su uglavnom prenaseljeni, što znači da u spavaonicama nije moguće obezbediti četiri kvadratna i osam kubnih metara prostora po osuđeniku, kako je propisano ZIKS-om. Prenaseljenost nije jedini problem. Pozitivna promena jeste uvođenje grejanja u I, III i IV paviljon. Ukoliko budu obezbeđena neophodna sredstva ugradnja grejnih tela se planira i u spavaonama V paviljona do kraja godine U I i II paviljonu u sobama je smešteno od osam do 12 osuđenika. Sobe su proventre, osvetljene prirodnom svetlošću i čiste. Problem u ova dva paviljona su dotrajala i sanitarno neispravna kupatila, kao i sporadično korišćenje kreveta na 3 sprata. U III i IV paviljonu osuđenici spavaju u prostorijama u kojima ima oko 40 kreveta (koji su vrlo zbijeni). U sobama se mogu naći kreveti na 3 sprata dok se, prema rečima uprave u odeljenju u kojem se izvršava mera pritvora koriste kreveti na 4 sprata. Uz svaku ovakvu prostoriju nalazi se dnevni boravak, čija veličina nije adekvatna za ovaj broj ljudi. U ovom paviljonu postoji problem sa vlagom, prostorije nisu krečene, a kupatila su u izuzetno lošem stanju.

Ovi paviljoni ne raspolažu prostorijama za kupanje, već osuđenici za tuširanje koriste zajedničku kupaonicu. Imajući u vidu broj osuđenika, jasno je da kupaonicu, koja nije velika, vrlo teško održavati u dobrom stanju. Toaleti su takođe uglavnom u lošem stanju.

U V paviljonu uslovi boravka su nešto bolji nego u većini ostalih paviljona. Prostorije u kojima osuđena lica spavaju su čiste, ne previše skućene, kapaciteta 6 do 20 kreveta, proventrene i

Projekat "Sprečavanje i kažnjavanje torture - od usvajanja pravnih standarda do unapređivanja prakse" sprovodi se uz finansijsku podršku Evropske unije i Instituta za otvoreno društvo.

dobro osvetljene. U ovom paviljonu, kao što smo već naveli, problem predstavlja nedostatak grejanja kao i korišćenje kreveta na 3 sprata. Trpezarija je prostrana, dobro, osvetljena i čista. U njoj se istovremeno može služiti obrok za sva osuđena lica iz jednog paviljona. Higijena u kuhinji je zadovoljavajuća.

VII paviljon je objekat sa posebnim obezbeđenjem i ćelijskim sistemom izdržavanja kazne, zbog čega je KPZ u Požarevcu kategorisan kao zavod zatvorenog tipa sa posebnim obezbeđenjem. Ćelije su oko dva metra široke i oko četiri metra duge i u njima su smeštena uglavnom dva do četiri osuđenika, mada ima ćelija u kojim je smešten samo jedan osuđenik. Ove prostorije se koriste i kao samice i u njima disciplinsku meru upućivanja u samicu izdržavaju osuđenici iz svih paviljona. Ćelije u VII paviljonu su slabo osvetljene (i veštačko svetlo je vrlo slabo) i teško ih je provetriti, tako da je u većini prostorija prilično zagušljivo.

Dvorište zavoda je dobro uređeno i prostrano. U zavodu postoje uslovi za organizovanje sportskih aktivnosti, koje su ipak u najvećoj meri ograničene na letnje meseci. Ipak, osuđenim licima omogućeno je korišćenje teretane u zatvorenom prostoru tokom zimskim meseci.

Uprava KPZ Požarevac ističe da postoji potreba za većim brojem specijalnih vozila i skenerom za pregled kamiona i vozila koja ulaze u prostor ustanove.

Postupanje prema licima lišenim slobode

Nekoliko osuđenika se još pre posete žalilo na postupanje zavodskih službi u KPZ u Požarevcu. Oni su se Beogradskom centru za ljudska prava javljali telefonom i prijavljivali da su oni sami ili drugi osuđenici žrtve fizičkog ili psihičkog maltretiranja. Neki su se žalili na uskraćivanje zdravstvene nege ili neadekvatno lečenje, a bilo je i pritužbi u kojim su osuđenici tvrdili da im se onemogućava slanje pisama. Ove tvrdnje smo, koliko je to bilo moguće, proverili prilikom posete.

Najviše primedbi osuđenika odnosilo se na postupanje obezbeđenja u VII paviljonu. Osuđenici tvrde da je obezbeđenje u ovom paviljonu sklono prekomernoj upotrebi sredstava prinude, ali i kažnjavanju (nekada i fizičkom) za postupke koji prema važećoj regulativi ne predstavljaju disciplinske prestupe. Bilo je primedbi na postupanje službe obezbeđenja i u drugim paviljonima, ali znatno manje nego onih koje se odnose na obezbeđenje u VII paviljonu.

Jedan osuđenik nam se javio nekoliko meseci pre naše posete iz KPZ Zabela. Prema njegovim navodima on je nekoliko puta u razmaku od dva dana pretučen u hodniku VII paviljona. O ovom slučaju je obavešten i Zaštitnik građana koji je ovo lice posetio neposredno

Projekat "Sprečavanje i kažnjavanje torture - od usvajanja pravnih standarda do unapređivanja prakse" sprovodi se uz finansijsku podršku Evropske unije i Instituta za otvoreno društvo.

posle tog događaja, dokumentovao povrede koje su mu tom prilikom nanete i izdao preporuku u kojem je utvrdio da je osuđenik u pitanju bio izložen mučenju od strane službenih lica. Takođe je utvrdio da telesne povrede nisu evidentirane od strane medicinske službe i da o tom događaju nije obavešte upravnik KPZ Požarevac. Od donošenja preporuke 31 januara 2012 godine do naše posete identitet službenih lica koja su sprovodila mučenje još uvek nije utvđen. Takođe, osuđenik koji je bio žrtva zlostavljanja, sa kojim smo prilikom posete imali prilike da razgovaramo nasamo, tvrdi da je i nakon tog događaja bio izložen psihičkom zlostavljanju i pretnjama od strane pripadnika službe obezbeđenja.

Pored ovog slučaja, veliki broj lica sa kojima smo razgovarali, nam je potvrdio prisutnost zlostavljanja u VII paviljonu. Naime, većina osuđenih lica sa kojima smo razgovarali u VII paviljonu tvrdi da je bar jednom bila izložena zlostavljanju, a gotovo svi su nam potvrdili da su bili svedoci takve prakse u ovom delu zavoda (čuli su krike iz ili su čak i videli zlostavljanje). Prema njihovim rečima fizičko zlostavljanje se obavlja u prostorijama suturena gde ne postoji video nadzor, a bilo je i nekoliko tvrdnji o takvim dešavanjima i u ćelijama VII paviljona. Lekarski pregledi nakon zlostavljanja, prema rečima naših sagovornika, najčešće nisu obavljani. Sa druge strane prilikom razgovora sa upravom naglašeno je da se upotrebe mere prinude obavezno evidentiraju i da je u 2012 jedan jedan pripadnik službe obezbeđenja disciplinski kažnjen zbog neizveštavanja o upotrebi mere prinude.

Veliki broj primedbi odnosio se na dostupnost i kvalitet zdravstvene zaštite. Ovo se posebno odnosi na VII paviljon. Naime, osuđenici koji borave ili su boravili u ovom paviljonu tvrde da je u njemu medicinska nega teže dostupna nego u drugim paviljonima.

Prema podacima zavoda, mere prinude su tokom 2011. godine upotrebljena 206 puta većina upotreba mera prinude predstavlja izdvajanje dok je gumena palica upotrebljena 25 puta). Do sredine marta 2012 mere prinude su upotrebljene 31 put

Disciplinska mera izricanje samice je česta i traje u intervalu od 5 do 15 dana. Postoji veliki broj slučajeva gde se samica izriče uslovno u trajanju od mesec, dva, ili tri. Mera samice je u toku 2010. godine izvršena 151 put, tokom 2011. godine 160 puta, a u prva tri meseca 2012. godine 31 put. Osuđenici nisu imali mnogo primedbi na način vođenja disciplinskih postupaka, ali su tvrdili da mimo ovih postupaka, koji se vode na osnovu ZIKS-a, pojedini stražari sami preduzimaju mere kojim kažnjavaju prestepe osuđenika.

U 2011 godini bilo je 2 dok je u 2010 godini bilo 6 pokušaja samoubistva. U poslednje tri godine bilo je i oko 30 slučajeva samopovređivanja godišnje. Ne postoji jasna praksa po pitanju vođenja disciplinskih postupaka protiv lica koja su se samopovredila. Objašnjenje koje smo dobili je da se protiv nekih lica vode disciplinski postupci.

Projekat "Sprečavanje i kažnjavanje torture - od usvajanja pravnih standarda do unapređivanja prakse" sprovodi se uz finansijsku podršku Evropske unije i Instituta za otvoreno društvo.

Osuđenici su imali brojne primedbe i na uslove boravka u zatvorenom delu zavoda. Žalili su se na, nedostatak prostora i lošu ishranu. Kao veliki problem osuđenici su isticali i nedostatak aktivnosti, zbog koga vreme provode uglavnom gledajući televiziju, pri čemu osuđenici u III i IV paviljonu imaju samo po jedan televizor u prostorijama u kojim boravi i po 40 ljudi. Primetno je poboljšanje po pitanju boravka na svežem vazduhu. Naime, po rečima uprave svim osuđenim licima, osim onim koji borave u VII paviljonu, omogućen je boravak na svežem vazduhu u trajanju od najmanje 2 časa dnevno kao što je predviđeno vežećim propisima a često i duže. Takođe, obezbeđen im je prostor za vežbu u zatvorenom prostoru. Po ovom pitanju nije bilo primedbi osuđenih lica.

Kada je u pitanju kontakt sa spoljnim svetom, nije bilo nikakvih primedbi koje bi se odnosile na organizaciju i trajanje poseta, niti na korišćenje telefona. Osuđena lica su zadovoljna povećanjem broja govornica i mogućnošću da koriste telefon 3 puta po 15 minuta sedmično. Ipak, česte su žalbe da je cena korišćenja ove usluge skupa i da se telefonske kartice ne mogu kupiti van zavoda

Tokom naše posete video nadzor u prostorijama u suterenu VII paviljona nije bio postavljen uprkos preporuci Zaštinika građana s kraja prošle godine¹. Od uprave KPZ Požarevac dobili smo uveravanja da je postavljanje video nadzora u toku.

Bezbednost

Tokom 2010. i 2011. godine, nisu zabeleženi ni uspešni ni neuspešni pokušaji bekstva.

Nasilja među osuđenicima ima, ali u poslednje dve godine u zavodu nije zabeležen nijedan pokušaj ubistva. S druge strane, u 2010. i 2011. godini zabeleženo je osam pokušaja samoubistva.

Da bi se sprečili sukobi, preduzimaju se uobičajene mere – osuđenici koji se nalaze ili bi se mogli naći u nekoj vrsti sukoba smešteni su u odvojene prostorije i izvode se u šetnju odvojeno. Kako se u VII paviljonu primenjuje takozvani ćelijski sistem, mogućnost za sukobe između osuđenika je minimalna, za razliku od paviljona u kojim se osuđenici nalaze u velikim grupama (pre svega III i IV paviljon). Prema rečima osuđenika, obezbeđenje teško može

¹ Vidi preporuku Zaštinika građana 12 – 3693/11 od 29.12.2012.godine

kontrolisati sukobe u prostorijama u kojim boravi po četrdesetak ljudi, i u njima je najveća mogućnost fizičkog maltretiranja.

Treba istaći da su paviljoni u zatvorenom delu zavoda (s izuzetkom VII paviljona) projektovani tako da se u delu zgrade u kojem se nalaze osuđena lica nalaze i radne prostorije vaspitača, tako da bezbednost zaposlenih lako može biti ugrožena. U prošlosti se dešavalo da, u slučaju pobune u ovim paviljonima, vaspitači budu taoci. I zaposleni u službi obezbeđenja bivaju žrtve napada. Tokom 2010. i 2011. godine zabeleženo je ukupno četiri napada na zaposlene u službi obezbeđenja.

Iako se na ulasku u zavod vrši pretres i iako se osuđena lica i prostorije u kojim borave relativno često pretresaju, osuđenici uspevaju da nabave mobilne telefone i narkotike – zbog posedovanja i kozumiranja opojnih supstanci tokom 2010. pokrenuto je 67, a tokom 2011. godine 48 postupak, dok su zbog posedovanja mobilnog telefona tokom 2010. pokrenuta 50, a tokom 2011. godine 45 disciplinskih postupaka protiv osuđenih lica.

Zdravstvena nega

Zdravstvenu službu u zavodu u vreme posete činili su trojica lekara, stomatolog, deset medicinskih tehničara i jedan farmaceutski tehničar. U Posebnom odeljenju KPZ u Požarevcu u kojem kaznu izdržavaju osuđeni za krivična dela organizovanog kriminala, terorizma i ratnih zločina svakih šest meseci se smenjuje po jedan lekar, a oni se tu upućuju i iz drugih ustanova za izvršenje krivičnih sankcija. Radno vreme lekara je od 7 do 15 časova radnim danima, dok tehničari rade u smenama od po 24 časa. Postoji sedam stalnih lekara specijalista- konsultanata, koji dolaze jednom ili dvaput nedeljno, ili češće, po potrebi. To su po jedan internista- kardiolog, hirurg (koji u zatvoru obavlja i ultrazvučne preglede prenosivim aparatom), jedan specijalizant hirurgije, neurolog, psihijatar, dermatovenerolog i pneumoftiziolog (koji i očitava rendgenske snimke pluća).

U odnosu na prethodnu posetu, znatno je povećan broj zaposlenog medicinskog osoblja, što daje mogućnost za bolje sprovođenje zdravstvene zaštite lica lišenih slobode. Takođe, povećan broj stalnih konsultanata olakšava rad zaposlenim lekarima, omogućuje bolju negu i praćenje pacijenata, a po rečima uprave, znatno je smanjen broj sprovoda na specijalističke lekarske preglede van ustanove, čime je delom rasterećena islužba obezbeđenja. Aktiviran je rendgen kabinet, a rutinski se radi radiografija srca i pluća svakom novopridošlom licu lišenom slobode.

Projekat "Sprečavanje i kažnjavanje torture - od usvajanja pravnih standarda do unapređivanja prakse" sprovodi se uz finansijsku podršku Evropske unije i Instituta za otvoreno društvo.

Zdravstvena služba zavoda je smeštena u zasebnoj dvospratnoj zgradi. Na ulazu u zgradu je postavljena rampa, za ulaz lica sa hendikepom. U prizemlju zgrade se nalazi ambulanta, koja se sastoji iz tri prostorije- lekarske ordinacije, prostorije za intervencije i sobe za druge radne aktivnosti osoblja i noćni odmor osoblja. Ambulanta je prostrana, dobro osvetljena i čista. Raspolaže osnovnim sredstvima za rad- stetoskopom, toplomerom, otoskopom, inhalatorom, aparatom za merenje glikemije. U prostoriji za intervencije se nalaze dva sterilizatora, i pribor za male hirurške intervencije, davanje ampulirane terapije, kao i antišok terapija. U prizemlju se nalazi, takođe uredna i svetla, soba za opservaciju sa tri kreveta, uz koje je smešten EKG aparat i prenosni aparat za ultrazvučne preglede. Tu je i soba za smeštaj lica sa invaliditetom, sa posebno opremljenim toaletom. Stomatološka ordinacija je uredna i svetla, sa jednom zubarskom stolicom. Na prvom i drugom spratu se nalazi stacionar organizovan u četiri krila, sa 19 soba i 85 kreveta. U sobama je smešteno od dva do šest lica lišenih slobode, svetle su i uredne, sa kasetama- stočićima za odlaganje stvari. Na prvom spratu se nalazi i soba za fiksiranje, u kojoj se nalaze dva kreveta, takođe je prostrana i svetla, i cela je pod stalnim video-nadzorom. Svako krilo ima svoju trpezariju i mokri čvor sa prostorom za tuširanje, koji je u dobrom stanju. Ceo prostor je renoviran pre dve godine.

Apoteka se nalazi u posebnoj prostoriji, pored kancelarije lekara, u upravnoj zgradi zatvora. Pristup apoteci ima samo osoblje zdravstvene službe, lekar propisuje terapiju, tehničar je raspoređuje po paviljonima, gde večernje doze lekova deli služba obezbeđenja. Snabdevanje lekovima je centralizovano, a zatvor povremeno mora da dokupljuje lekove.

Za pregled se lica lišena slobode javljaju službi obezbeđenja, koja ne vrši trijažu. Pregledi se obavljaju istog ili narednog dana, bez prisustva službe obezbeđenja.

Lekar sa kojim smo razgovarali ističe ekstremno veliki broj pregleda, tako da je od početka 2012. godine do datuma naše posete obavljeno 4344 pregleda od strane zatvorskih lekara. Zbog ovako velikog broja pregleda, smanjeno je vreme koje se može posvetiti svakom pojedinačnom pacijentu, što značajno utiče na kvalitet zdravstvene zaštite, a kontrolni pregledi se zakazuju za određeni dan po paviljonima. Zdravstveno osoblje je zbog ovakvog tempa rada često iscrpljeno.

U stomatološkoj ambulanti se vrši vađenje i popravka zuba, a protetika se može raditi o trošku lica lišenog slobode.

Projekat "Sprečavanje i kažnjavanje torture - od usvajanja pravnih standarda do unapređivanja prakse" sprovodi se uz finansijsku podršku Evropske unije i Instituta za otvoreno društvo.

Od početka 2012. godine uveden je obavezan obilazak VII paviljona od strane lekara, kada se on informiše o stanju higijene u njemu, razgovara sa osuđenima, takođe tražeći tragove eventualnog zlostavljanja.²

Po dolasku lica lišenih slobode u ustanovu, lekarski pregled se obavezno obavlja u toku prva 24 časa, a po potrebi se lekar poziva. Prvi i naknadni pregled nakon primene mere prinude se uredno obavljaju, a lekarski pregled se, za razliku od prethodne posete, obavlja i neposredno pre upućivanja u samicu, a ne daje se samo saglasnost lekara pri izricanju mere, kako je bilo ranije. Ovim je uzet u obzir i period od izricanja do izvršenja mere, koji ponekad može biti i duži od 30 dana.

Nakon eventualnih pokušaja samoubistva obavezno se konsultuje psihijatar.

Fiksiranje pacijenata u posebnoj sobi u stacionaru se vrši isključivo uz konsultaciju sa psihijatrom, i o tome se dokumentacija uredno vodi. Poslednje fiksiranje sprovedeno je u novembru 2011. godine, u trajanju od 12 časova.

Medicinska dokumentacija se uredno vodi, svako lice lišeno slobode ima svoj medicinski karton.

Osoblje

Usled prenaseljenosti, osoblje zavoda je izuzetno opterećeno. Ovo se bez izuzetka odnosi na sve službe. Brojni problemi uzrokovani prenaseljenošću čine rad službe obezbeđenja izuzetno složenim. Održavati red i obezbediti bezbednost u paviljonima u kojim u jednoj prostoriji boravi po 40 ljudi je zadatak koji bi bio izuzetno zahtevan i sa većim brojem zaposlenih. Isto se odnosi i na organizovanje boravka van zatvorenih prostorija. I vaspitači rade u teškim uslovima, jer je broj osuđenih lica sa kojima rade toliko veliki da je vrlo teško organizovati dovoljno intenzivan rad. Drugim rečima uvećan obim posla nije praćen adekvatnim povećanjem broja zaposlenih. Broj lica lišenih slobode koji borave u KPZ Zabela se u poslednje dve godine uvećao za oko 150 lica dok se broj zaposlenih smanjio zbog pružanja ispomoći posebnom odeljenju za izdržavanje kazne zatvora za krivična dela organizovanog kriminala koji se nalazi unutar KPZ Požarevac.

² Ova aktivnost je verovatno uvedena zbog preporuke Zaštinika građana 12 – 3670/11 od 29.12.2011 godine u kojoj je preporučeno da lekar jedan put mesečno obiđe sva lica koja borave u VII paviljonu

Projekat "Sprečavanje i kažnjavanje torture - od usvajanja pravnih standarda do unapređivanja prakse" sprovodi se uz finansijsku podršku Evropske unije i Instituta za otvoreno društvo.

Takođe, zaposleni u službi tretmana imaju nove obaveze usmerene ka vršenju nadzora nad izvršenjem alternativnih sankcija što se neminovno održava na kvalitet rada sa osuđenim licima.

Preporuke

Problemi koji se tiču uslova boravka u zavodu su brojni i zahtevaju značajna materijalna ulaganja, a svesni su ih i zaposleni u zavodu. Svakako, najozbiljnije probleme predstavljaju neadekvatno grejanje (sada samo u spavaonama V paviljona), loši sanitarni uslovi u kupatilima, nedostatak svetlosti i slaba provetrenost prostorija u VII paviljonu. Rešavanje ovih problema učinilo bi uslove boravka u zavodu znatno humanijim. Takođe, potrebno je izbaciti iz upotrebe krevete na 3 i 4 sprata zbog njihove nebezbednosti.

Potrebno je povećati broj zaposlenih u službi obezbeđenja i zdravstvenoj službi i rasteretiti zaposlene u službi tretmana kako se izvršenje alternativnih sankcija ne bi negativno odražavalo na rad i organizovanje smislenih aktivnosti za osuđena lica.

Kad je u pitanju postupanje službe obezbeđenja, najvažnije je obezbediti da niko od zaposlenih u ovoj službi na sebe ne preuzima funkciju kažnjavanja osuđenika za disciplinske prestepe. Kažnjavanje osuđenih lica trebalo bi da ostane isključivo u nadležnosti za to nadležnih lica, odnosno tela (komisije). Ukoliko uzmemo u obzir da se najveći broj pritužbi odnosi na zlostavljanje u VII paviljonu praksa da lekar posećuje osuđenike koji borave u VII paviljonu u cilju prevencije zlostavljanja je za svaku pohvalu. Uloga lekara odnosno njegova nezavisnost i sposobnost da pravovremeno reaguje i dokumentuje eventualne pojave zlostavljanja osuđenika je ovde ključna. U tom smislu, bilo bi poželjno da lekar takve posete sprovodi makar jednom sedmično zajedno sa osobom koja nije zaposlena u KPZ Niš (član Nacionalnog mehanizma za prevenciju torture ili predstavnik organizacija civilnog društva)

Takođe, u cilju prevencije zlostavljanja od izuzetne važnosti je ugradnja sistema video nadzora u VII paviljonu koji bi pokrio sve prostorije i hodnike uključujući i suteran.

Povodom osuđenika za kojeg je utvđeno da je bio izložen mučenju 24 decembra 2012 godine u VII paviljonu³ Uprava KPZ Požarevac i Uprava za izvršenje krivičnih sankcija trebala bi učiniti sve da identifikuju pripadnike službe obezbeđenja koji su učestvovali u zlostavljanju. Učesnike u zlostavljanju bi zatim trebalo suspendovati sa posla do okončanja krivičnog postupka. Žrtvi mučenja treba biti omogućeno da, bez opasnosti za svoju bezbednost,

³ Vidi preporuku Zaštinika građana 12 – 3630 / 11 od 31.01.2012.godine

identifikuje počinioce zlostavljanja. Najbolji način da se to učini je da se osuđenik premesti u drugi zavod. U svakom slučaju, aktivnosti usmerene ka identifikaciji počinitelaca zlostavljanja ne smeju se oslanjati samo na ispitivanje žrtve. Takođe, bilo bi poželjno da istražne radnje u sklopu krivične istrage povodom zlostavljanja sprovode osobe nezavisne od Uprave za izvršenje krivičnih sankcija (policijski službenik ili lice zaposleno u tužilaštvu). S obzirom na stepen zlostavljanja koji je, prema oceni Zaštitnika građana, dosegao prag mučenja i učestale navode osuđenih lica o postojanju prakse zlostavljanja u VII paviljonu adekvatna reakcija uprave i istražnih organa koja bi vodila kažnjavanju odgovornih lica imala bi jak odvraćajući efekat na potencijalne počinioce zlostavljanja u budućnosti.

Važno je obezbediti da sve prostorije u kojim lica lišena slobode borave budu snabdevena dovoljnim brojem primeraka najvažnijih propisa kojim su definisana prava i obeveze lica lišenih slobode (ZIKS, Pravilnik o kućnom redu, Pravilnik o disciplinskim prestupima, merama i postupcima prema suđenim licima). Činjenica je da kopije propisa koje se stave na raspolaganje licima lišenim slobode često budu uništene, ali to ne treba da utiče na to da zavod prestane da ih štampa i dostavlja osuđenim i pritvorenim licima.

Projekat "Sprečavanje i kažnjavanje torture - od usvajanja pravnih standarda do unapređivanja prakse" sprovodi se uz finansijsku podršku Evropske unije i Instituta za otvoreno društvo.